

Výroční zpráva o činnosti Archivu MENDELU v Brně

Všeobecné informace

Archiv Mendelovy univerzity v Brně (dále MENDELU) byl zřízen rozhodnutím rektora č. 2/95 v roce 1995 jako podnikový archiv s celoškolskou působností. Toto postavení ztratil zákonem č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, který kodifikoval novou soustavu archivů ČR.

Archiv MENDELU je od 1. 3. 2007 součástí kancléřství MENDELU vedeného kancléřkou PhDr. Taťjanou Šabartovovou.

Archiv představuje unikátní soubor historické dokumentace od založení Vysoké školy zemědělské v Brně v roce 1919 až do současnosti Mendelovy univerzity v Brně.

Akreditace archivu

Dne 24. 9. 2007 podal archiv žádost o akreditaci, která je podmínkou pro získání statutu specializovaného archivu.¹ Ve dnech 18.-19. 2. 2008 probíhalo v univerzitním archivu akreditační řízení. Akreditační komise Odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra (MV) ČR rozhodla na základě zjištěných údajů přerušit akreditační řízení archivu z důvodu nevyhovujících hodnot mikroklimatu v jeho depozitáři a nebezpečí následného nevratného poškození uložených archiválií. Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR zaslal dne 18. 3. 2008 rozhodnutí o přerušení akreditačního řízení do doby, než bude tento stav napraven a navrhl lhůtu k revizi odstranění nedostatků do 1. 4. 2009.

S ohledem na realizaci rozvojového projektu „Klimatizace univerzitního archivu“ požádal rektor MZLU v Brně Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR dne 26. 1. 2009 o prodloužení jednorozhodného odkladu ke splnění podmínek akreditace archivu. Žádost byla dne 10. 2. 2009 zamítnuta a bylo doporučeno po ukončení projektu a po minimálně tříměsíčním měření a zaznamenávání hodnot mikroklimatu v depozitáři znovu požádat o udělení akreditace.

V květnu 2009 byla klimatizace odevzdána do užívání archivu a byl zahájen zkušební provoz. V průběhu roku 2010 zainteresované firmy a stavební oddělení MZLU upravovaly tepelný a vlhkostní režim v archivním depozitáři tak, aby odpovídal stanoveným parametrům. Od října 2010 jsou parametry v normě a bylo zahájeno měření pro potřeby akreditace. Koncem roku 2010 provedl Moravský zemský archiv v Brně státní kontrolu univerzitního archivu a doporučil podat žádost o akreditaci v následujícím roce.

Dne 21.12. 2011 byla žádost o obnovení akreditačního řízení zaslána na Ministerstvo vnitra².

¹ Podle § 51 zákona č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě mají vysoké školy možnost zřízovat specializované archivy, které mohou jako archivy působit pouze v případě udělení akreditace. Kolegium rektora na svém zasedání dne 7. 12. 2004 vyslovilo souhlas se zřízením specializovaného archivu MZLU.

² Akreditační řízení se v univerzitním archivu konalo 16. 1. 2012. Ministerstvo vnitra svým rozhodnutím č.j. MV-1438-13/AS-2008 z 19. 1. 2012 udělilo univerzitnímu archivu akreditaci pro výkon působnosti veřejného specializovaného Archivu Mendelovy univerzity.

Prostorová kapacita a stavebně-technické podmínky

Archiv je situován do suterénu nového objektu specializovaných výukových prostor (pavilon Q). Prostorové zajištění archivu v zásadě respektuje podmínky stanovené zákonem.

Celková prostorová kapacita univerzitního archivu činí 428, 3 m² (bez chodby a WC).

V souvislosti s nárůstem množství absolventů univerzity v posledních letech se zvýšily i počty závěrečných kvalifikačních prací (bakalářské, diplomové, disertační a závěrečné práce). Pro nedostatek prostorové kapacity ústřední knihovny bylo do univerzitního archivu v minulém roce předáno 7 270 knih (1 692 kartonů), v důsledku čehož je jeho prostorová rezerva téměř vyčerpána. V návaznosti na tento stav byla podána žádost o přidělení místnosti pro archiv vysokoškolských kvalifikačních prací v prostorách bývalé Spořitelny akademie (budova K). Dislokované místnosti byly sice v roce 2011 kancléřství přiděleny, avšak pro nedostatek finančních prostředků k jejich rekonstrukci musely být vráceny zpět univerzitě.

Záznamy kontinuálního měření teploty a vlhkosti v archivním depozitáři jsou denně snímány standardním registrátorem HOBO a měsíčně tabulkově a graficky zpracovány na ústavu agrosystémů a bioklimatologie (Ing. Jan Brotan).

Personální obsazení

Personálně je archiv obsazen 2 pracovníky s vysokoškolským vzděláním v příslušném oboru (od 1. 9. 1992 PhDr. Alena Mikovcová, od 1. 10. 2004 do 31.12. 2011 Mgr. Eva Škamradová, DiS.).

Výkon odborných archivně historických činností je dlouhodobě znemožňován časovou náročností, nárůstem a komplikovaností správní agendy, rozšířením výpůjční agendy související s přebíráním vysokoškolských kvalifikačních prací.

Vzhledem k výhledové skartaci záznamů v elektronické spisové službě spojené s kontrolou fyzických dokumentů naroste časově i odborně činnost v oblasti skartačního řízení.

V návaznosti na připravovanou novelu zákona o archivnictví přibudou archivu další povinnosti (repliky digitálních dokumentů, zpracování archiválií podle novely základních pravidel pro zpracování archivního materiálu, vytváření archivních pomůcek pouze v informačních systémech). Od 1.7. 2012 do 31.12. 2013 proběhne v archivu generální inventura vyhlášená Ministerstvem vnitra.

Z výše uvedených důvodů by bylo třeba navýšit počet pracovníků minimálně o jedno středoškolské místo.

Objemová kapacita

K 31. 12. 2011 archiv spravuje 1 685, 35 běžných metrů (bm) archivních fondů a sbírek, což představuje 57 667 evidenčních jednotek.

Odborná činnost

1. Náplň činnosti

- a) koncepce v oblasti archivnictví a spisové služby na MENDELU
- b) dohled na vedení spisové služby a na předarchivní péči, metodická pomoc všem součástem MENDELU
- c) výběr archiválií ve skartačním řízení a v mimoskartačním řízení (dary, delimitace)

- d) evidence archiválií v Počítačové evidenci archiválií (PEvA) Národního archivního dědictví ČR
- e) odborné zpracování archiválií (inventáře, soupisy)
- f) vytváření archivně-informačního systému elektronickou formou
- g) poskytování archivních služeb univerzitním pracovištím a dalším žadatelům (potvrzení, výpisy, opisy, kopie, rešerše)
- h) poskytování badatelských služeb (nahlížení do archiválií)
- i) vědecká a publikační činnost, zaměřená na historii univerzity, jejích vědních oborů, života a díla významných osobností
- j) zpracování odborných a populárně-vědeckých textů k propagaci a prezentaci univerzity
- k) správa specializované knihovny
- l) hodnocení fyzického stavu archiválií a jejich výběr pro konservaci a restauraci
- m) generální inventura archiválií vyhlášená ministerstvem vnitra
- n) další odborné archivní úkoly organizované nadřízeným Moravským zemským archivem v Brně
- o) další úkoly zadávané vedením univerzity.

2. Koncepční a metodická činnost (spisová služba, správní agenda)

V souvislosti s předarchivní péčí archiv řešil v roce 2011 řadu koncepčních a metodických problémů:

- novelizace směrnice Průvodce spisovou službou na MENDELU
- konzultace na pracovištích, které vedou samostatné evidence dokumentů
- vypracování seznamů dokumentů bez čísla jednacího
- oponentura materiálů Ústavu pro informační systém – Zhodnocení současné eSpS z hlediska souladu s legislativou a použitelností
- problematika informačních systémů veřejné správy
- připomínky k prezentacím eSpS
- ověřování elektronických podpisů, udělování certifikátů a kontrola škodlivých kódů
- hodnocení vyřizování korespondence v eSpS pro potřeby kancléřství

Pro jednání Komise rektora pro pedagogiku byla vyhotovena analýza problémů s vydáváním originálů dodatků k diplomu, které nejsou součástí univerzitního informačního systému (UIS).

Nedořešené zůstávají problémy s vystavováním druhopisů diplomů a dodatků k diplomu a další otázky spojené se správní agendou.

3. Skartační řízení

O skartaci se přihlásilo 25 pracovišť a 5 bývalých zaměstnanců univerzity darovalo dokumenty do archivu v mimoskartačním řízení.

Ve skartačním řízení bylo do archivu převzato celkem 89, 95 bm archiválií, což představuje 8 956 evidenčních jednotek.

V mimoskartačním řízení bylo předány 3 dodatky k osobním fondům a 2 fondy nové.

4. Odborné zpracování archivních fondů a sbírek

Univerzitní archiv spravuje celkem 140 archivních fondů a sbírek evidovaných v listech NAD (národní archivní dědictví). Do 31.12. 2011 bylo evidováno 44

přírůstků. Nově byly založeny 3 archivní fondy, ostatní nově přijaté archiválie představují dodatky k již existujícím archivním souborům.

Archiválie jsou zpracovány klasickými prozatímními inventárními soupisy a katalogy. Části fondů jsou inventarizovány elektronickou formou (databáze ACCESS, tabulkový editor EXCEL).

Celkem bylo k 31.12. 2011 zpracováno 683, 07 bm archiválií, což představuje 27.755 evidenčních jednotek (48,12%).

5. Vytváření archivně evidenčního systému

Archivní fondy a sbírky Mendelovy univerzity jsou součástí celostátní databáze PEVA přístupné na [www Ministerstva vnitra ČR](http://www.Ministerstva_vnitra_CR).

<http://www.mvcr.cz/archivnictvi/index.html>

Univerzitní archiv vede základní evidenci archiválií a Moravskému zemskému archivu v Brně zasílá každoročně aktualizované (příp. nové) evidenční listy NAD, evidenci vnějších změn a evidenci archivních pomůcek do druhotné evidence archiválií.

Od roku 2009 archiv samostatně spravuje specializovanou databázi PEVA pro Mendelovu univerzitu a aktualizuje údaje v ní uložené. Tyto údaje jsou zveřejněny na [www archivu](http://www.archivu).

http://www.mendelu.cz/cz/sluzby_sz/univerzitni_archiv/archivni_fondy_a_sbirk

6. Dílčí knihovna archivu

Archiv spravuje 286 evidovaných knihovních jednotek. Příruční knihovna archivu je spojena s konferenční místností a je dle možností doplňována novými knihami i periodiky.

7. Archivní služby

Archivní služby jsou poskytovány posluchačům a univerzitním pracovištím a žadatelům mimo univerzitu pro výzkumné, pedagogické, kulturní a osvětové účely.

a) správní činnost

Žadatelům jsou vystavovány duplikáty náhradních dokladů, potvrzení o studiu, výpisy zkoušek (vykonané zkoušky z jednotlivých předmětů - transkripty), opisy sylabů, ověření vzdělání a nabytí vysokoškolského titulu. Úkony jsou zpoplatňovány podle každoročně aktualizovaného rozhodnutí rektora o stanovení poplatků spojených se studiem a výše úhrad za poskytnuté služby studentům a některým dalším osobám. Do 31. 12. 2011 bylo vyhotoveno celkem 154 výpisů, opisů a potvrzení pro správní účely (92 potvrzení o studiu, vyhotoveno 35 duplikátů diplomů a vysvědčení o státních zkouškách, 12 výpisů zkoušek, 11 ověření vzdělání a 4 jiných potvrzení).

Potvrzení pro účely odškodnění

Dne 1. srpna 2009 nabylo účinnosti Nařízení vlády č.122/2009 Sb. o odškodnění studentů vysokých škol, kterým bylo v období komunistického režimu z politických důvodů znemožněno dokončit studium na vysoké škole. Většina žadatelů o odškodnění si nepodala žádost o studijní rehabilitaci na VŠZ v letech 1990 – 1992 ve smyslu zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Archiv je proto nucen z archiválií rekonstruovat průběh jejich studia na VŠZ a využívat dokumenty dodané žadateli. Sporné žádosti o odškodnění archiv konzultoval s právníčkou Dr. Staňkovou, vedoucí personálního a sociálního oddělení. V březnu 2011 byla zřízena rehabilitační komise jako orgán rektora k mimosoudním rehabilitacím pro účely odškodnění. Po projednání jednotlivých případů byly vystaveno do 31. 12. 2011

celkem 5 rozhodnutí rehabilitační komise. Podávání žádostí o vystavení dokumentů k uplatnění nároků na odškodnění končí dnem 31. 12. 2011³.

Po dobu platnosti výše uvedeného vládního nařízení bylo pro účely odškodnění vydáno celkem 50 potvrzení.

b) zápůjční služba, nahlížení do archiválií

Zápůjční služba v badatelně archivu je pro studenty a externí badatele prezenční. V archivu se uskutečnilo 88 badatelských návštěv a studovalo v něm 78 osob. Ke studiu bylo předloženo 158 vysokoškolských kvalifikačních prací, habilitačních a výzkumných zpráv, 49 evidenčních jednotek dokumentů z archivních fondů a 32 kartonů spisů. Badatelé si pořídili 1593 snímků.

Zápůjční služba závěrečných kvalifikačních prací je komplikována nutností dodržovat současně autorský zákon, vysokoškolský zákon a archivní zákon a nezavedení licenčních smluv na univerzitě.

c) retrospektivní rešerše

K 31. 12. 2011 bylo provedeno 42 rešerší, z nichž nejvýznamnější byly:

Geneze jihlavského oddělení

Osobnosti lesnického výzkumu

Osobnosti zahradnického školství

Geneze Ústavu statistiky operačního výzkumu

Výstavba budov univerzity v areálu Černých Polí

Osudy Vyšší ovocnicko-zahradnické školy v Lednici

100. výroční narození prof. Dr. Ing. Josefa Kopeckého, profesora speciální zootechniky

8. Účast na konferencích

26.-28. 4. 2011 se pracovnice archivu účastnily 14. celostátní konference archivářů České republiky.

PhDr. Alena Mikovcová se ve dnech 14.-16. 9. 2011 zúčastnila 10. sjezdu českých historiků v Ostravě.

9. Členství ve vědeckých organizacích

PhDr. Alena Mikovcová je členkou Sdružení historiků (Historický klub), Společnosti pro dějiny vědy a techniky a České archivní společnosti.

Mgr. Eva Škamradová je členkou České archivní společnosti.

10. Propagace a prezentace univerzity, fakult, archivu

V březnu 2011 připravil archiv veškerý textový i obrazový materiál pro vydání příležitostné publikace „Vzpomínkové letokruhy Černopolní“ k 45. výročí ukončení studia posluchačů Agronomické fakulty obor Fytotechnika.

V březnu 2011 navštívili archiv studenti 1. ročníku Vyšší odborné školy knihovnických a informačních služeb v Brně. Archiv zajistil odborný výklad a připravil ukázky z archivních fondů a sbírek.

V rámci projektu Inovací odborného, pedagogického a manažerského vzdělávání ke zvýšení konkurenceschopnosti pořádaném ICV připravila PhDr. Alena Mikovcová

³ I po tomto datu archiv dohledává požadované údaje uvedené ve výzvách ministerstva školství mládeže a tělovýchovy žadatelům k odstranění nedostatků žádostí.

studijní oporu Archivnictví a spisová služba a v červnu 2011 vedla seminář stejného obsahu. Materiál je uveřejněn na www.archivu.cz.

Archiv zabezpečuje aktualizaci údajů www.archivu.cz v redakčním systému UIS včetně elektronického průvodce po archivních fondech a sbírkách.

http://www.mendelu.cz/cz/sluzby_sz/univerzitni_archiv

Zpracovala. PhDr. Alena Mikovcová